

Кодекс на труда 2024

Кодекс на труда 2024

ISBN 978-619-7650-38-9

© 2024, първо издание

Президент: Георге Стратон
Генерален Директор: Огнян Благоев
Мениджър Редакционен Отдел: Николета Караджиева

Продуктов мениджър: Стела Василева, Жени Димитрова, Десислава Радева-Едрева

Изпълнителен Директор: Полина Трифонова
Арт Директор: Кристина Симеонова
Корица: Мирела Велчева
Техническа редакция: Кармен Христова

Обслужване на клиенти:
Николай Тотев – тел. 0888 933 813
Стефка Илиева – тел. 0882 452 511
e-mail: info@straton.bg

Можете да се запознаете и с други продукти, публикувани от РС Издателство и Бизнес консултации, на: www.straton.bg

Съдържанието на книгата е актуално към ДВ, Брой: 41 от 10 май 2024 г.

KXR001

Всички права са запазени. Никаква част от настоящия текст не може да бъде възпроизвеждана, архивирана или предавана под никаква форма или чрез други механични или електронни средства, фотокопиране, аудио или видео запис, без писменото разрешение на издателя. Авторите и издателите не са отговорни за каквато и да е загуба, причинена на физическо или юридическо лице, което действа или се въздържа от действия, в резултат на прочита на материалите, публикувани в този документ

РС Издателство и Бизнес Консултации

Кодекс на труда 2024

В сила от 01.01.1987 г.

Обн. ДВ. бр. 26 от 1 април 1986 г., обн. ДВ. бр. 27 от 4 април 1986 г., изм. ДВ. бр. 6 от 22 януари 1988 г., изм. ДВ. бр. 21 от 13 март 1990 г., изм. ДВ. бр. 30 от 13 април 1990 г., изм. ДВ. бр. 94 от 23 ноември 1990 г., изм. ДВ. бр. 27 от 5 април 1991 г., изм. ДВ. бр. 32 от 23 април 1991 г., изм. ДВ. бр. 104 от 17 декември 1991 г., изм. ДВ. бр. 23 от 19 март 1992 г., изм. ДВ. бр. 26 от 31 март 1992 г., изм. ДВ. бр. 88 от 30 октомври 1992 г., изм. ДВ. бр. 100 от 10 декември 1992 г., изм. ДВ. бр. 69 от 4 август 1995 г., доп. ДВ. бр. 87 от 29 септември 1995 г., доп. ДВ. бр. 2 от 5 януари 1996 г., доп. ДВ. бр. 12 от 9 февруари 1996 г., доп. ДВ. бр. 28 от 2 април 1996 г., изм. ДВ. бр. 124 от 23 декември 1997 г., доп. ДВ. бр. 22 от 24 февруари 1998 г., изм. ДВ. бр. 52 от 8 май 1998 г., изм. ДВ. бр. 56 от 19 май 1998г., изм. ДВ. бр. 83 от 21 юли 1998 г., доп. ДВ. бр. 108 от 15 септември 1998 г., изм. ДВ. бр. 133 от 11 ноември 1998 г., изм. ДВ. бр. 51 от 4 юни 1999 г., доп. ДВ. бр. 67 от 27 юли 1999 г., изм. ДВ. Бр .110 от 17 декември 1999 г., изм. ДВ. бр. 25 от 16 март 2001 г., изм. ДВ. бр. 1 от 4 януари 2002 г., изм. ДВ. бр. 105 от 8 ноември 2002 г., изм. ДВ. бр. 120 от 29 декември 2002 г., изм. ДВ. бр. 18 от 25 февруари 2003 г., изм. ДВ. бр. 86 от 30 септември 2003 г., изм. ДВ. бр. 95 от 28 октомври 2003 г., изм. ДВ. бр. 52 от 18 юни 2004 г., изм. ДВ. бр. 19 от 1 март 2005 г., изм. ДВ. бр. 27 от 29 март 2005 г., изм. ДВ. бр. 46 от 3 юни 2005 г., изм. ДВ. бр. 76 от 20 септември 2005 г., изм. ДВ. бр. 83 от 18 октомври 2005 г., изм. ДВ. бр. 105 от 29 декември 2005 г., изм. ДВ. бр. 24 от 21 март 2006 г., изм. ДВ. бр. 30 от 11 април 2006 г., изм. ДВ. бр. 48 от 13 юни 2006 г., изм. ДВ. бр. 57 от 14 юли 2006 г., изм. ДВ. бр. 68 от 22 август 2006 г., изм. ДВ. бр. 75 от 12 септември 2006 г., изм. ДВ. бр. 102 от 19 декември 2006 г., изм. ДВ. бр. 105 от 22 декември 2006 г., изм. ДВ. бр. 40 от 18 май 2007 г., изм. ДВ. бр. 46 от 12 юни 2007 г., изм. ДВ. бр. 59 от 20 юли 2007 г., изм. ДВ. бр. 64 от 7 август 2007 г., изм. ДВ. бр. 104 от 11 декември 2007 г., изм. ДВ. бр. 43 от 29 април 2008 г., изм. ДВ. бр. 94 от 31 октомври 2008 г., изм. ДВ. бр. 108 от 19 декември 2008 г., изм. ДВ. бр. 109 от 23 декември 2008 г., изм. ДВ. бр. 35 от 12 май 2009 г., изм. ДВ. бр. 41 от 2 юни 2009 г., изм. ДВ. бр. 103 от 29 декември 2009 г., изм.

ДВ. бр. 15 от 23 февруари 2010 г., изм. ДВ. бр. 46 от 18 юни 2010 г., изм. ДВ. бр. 58 от 30 юли 2010 г., изм. ДВ. бр. 77 от 1 октомври 2010 г., изм. ДВ. бр. 91 от 19 ноември 2010 г., изм. ДВ. бр. 100 от 21 декември 2010 г., изм. ДВ. бр. 101 от 28 декември 2010 г., изм. ДВ. бр. 18 от 1 март 2011 г., изм. ДВ. бр. 33 от 26 април 2011 г., изм. ДВ. бр. 61 от 9 август 2011 г., изм. ДВ. бр. 82 от 21 октомври 2011 г., изм. ДВ. бр. 7 от 24 януари 2012 г., изм. и доп. ДВ. бр. 15 от 21 февруари 2012 г., изм. ДВ. бр. 20 от 9 март 2012 г., изм. и доп. ДВ. бр. 38 от 18 май 2012 г., изм. ДВ. бр. 49 от 29 юни 2012 г., изм. ДВ. бр. 77 от 9 октомври 2012 г., доп. ДВ. бр. 82 от 26 октомври 2012 г., изм. ДВ. бр. 15 от 15 февруари 2013 г., доп. ДВ. бр. 104 от 3 декември 2013 г., доп. ДВ. бр. 1 от 3 януари 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр. 27 от 25 март 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр. 61 от 25 юли 2014 г., изм. и доп. ДВ. бр. 54 от 17 юли 2015 г., изм. ДВ. бр. 61 от 11 август 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр. 79 от 13 октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр. 98 от 15 декември 2015 г., изм. ДВ. бр. 8 от 29 януари 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 57 от 22 юли 2016 г., изм. ДВ. бр. 59 от 29 юли 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 98 от 9 декември 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 105 от 30 декември 2016 г., изм. ДВ. бр. 85 от 24 октомври 2017 г., изм. ДВ. бр. 86 от 27 октомври 2017 г., изм. ДВ. бр. 96 от 1 декември 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр. 102 от 22 декември 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр. 7 от 19 януари 2018 г., изм. ДВ. бр. 15 от 16 февруари 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр. 30 от 3 април 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр. 42 от 22 май 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр. 59 от 17 юли 2018 г., изм. ДВ. бр. 77 от 18 септември 2018 г., изм. ДВ. бр. 91 от 2 ноември 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр. 92 от 6 ноември 2018 г., доп. ДВ. бр. 79 от 8 октомври 2019 г., доп. ДВ. бр. 13 от 14 февруари 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр. 28 от 24 март 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр. 44 от 13 май 2020 г., доп. ДВ. бр. 64 от 18 юли 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр. 104 от 8 декември 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр. 107 от 18 декември 2020 г., изм. ДВ. бр. 109 от 22 декември 2020 г., изм. и доп. ДВ. бр. 25 от 29 март 2022 г., доп. ДВ. бр. 51 от 1 юли 2022 г., изм. ДВ. бр. 58 от 23 юли 2022 г., изм. и доп. ДВ. бр. 62 от 5 август 2022 г., изм. ДВ. бр. 104 от 30 декември 2022 г., доп. ДВ. бр. 11 от 2 февруари 2023 г., изм. и доп. ДВ. бр. 14 от 10 февруари 2023 г., доп. ДВ. бр. 66 от 1 август 2023 г., изм. ДВ. бр. 84 от 6 октомври 2023 г., изм. и доп. ДВ. бр. 85 от 10 октомври 2023 г., изм. и доп. ДВ. бр. 106 от 22 декември 2023 г., изм. и доп. ДВ. бр. 27 от 29 март 2024 г., изм. ДВ. бр. 39 от 1 май 2024 г.

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Предмет и цел

Чл. 1. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г.) (1) Този кодекс урежда трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и други отношения, непосредствено свързани с тях.

(2) (Нова - ДВ, бр. 2 от 1996 г.) Отношенията при предоставянето на работна сила се уреждат само като трудови правоотношения.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 2 от 1996 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Този кодекс цели да осигури свободата и закрилата на труда, справедливи и достойни условия на труд, както и осъществяване на социален диалог между държавата, работниците, служителите, работодателите и техните организации за уреждане на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения.

Социален диалог

Чл. 2. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Държавата регулира трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения и въпросите на жизненото равнище след консултации и диалог с работниците, служителите, работодателите и техните организации в дух на сътрудничество, взаимни отстъпки и зачитане на интересите на всяка от страните.

Двустранно сътрудничество

Чл. 2а. (Нов - ДВ, бр. 107 от 2020 г.) (1) Държавата насърчава социалния диалог и двустранното сътрудничество между синдикалните организации и организациите на работодателите по въпросите, определени в чл. 2.

(2) Представителните организации на работниците и служителите и на работодателите на национално равнище полагат усилия за развитие на социалния диалог и сътрудничеството, които да допринасят за:

1. укрепване на взаимното доверие;
2. взаимно зачитане на интересите;
3. утвърждаване на колективното трудово договаряне;

4. повишаване информираността на работниците и служителите;
5. мотивацията на работниците и служителите за активно участие в работния процес;
6. развитие и утвърждаване на корпоративната социална отговорност.

Тристранно сътрудничество

Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Държавата осъществява регулирането на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения, както и въпросите на жизненото равнище в сътрудничество и след консултации с представителните организации на работниците и служителите и на работодателите. Обхватът на въпросите на жизненото равнище, предмет на консултации, се определя с акт на Министерския съвет по предложение на Националния съвет за тристранно сътрудничество. (2) (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Сътрудничеството и консултациите задължително се осъществяват при приемането на нормативни актове по отношенията и въпросите, посочени в ал. 1.

(3) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2015 г., в сила от 17.07.2015 г.) По въпроси в обхвата на ал. 1 могат да се сключват споразумения между представителните организации на работниците и служителите и работодателите за приемане на нормативни актове, когато:

1. споразумението е сключено по тяхно искане след преценка на държавата;
2. държавата е предложила сключване на споразумението.

(4) (Нова - ДВ, бр. 54 от 2015 г., в сила от 17.07.2015 г.) Изпълнението на споразуменията по ал. 3 се осъществява от държавата.

Национален съвет за тристранно сътрудничество

Чл. 3а. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) Сътрудничеството и консултациите по чл. 3 на национално равнище се осъществяват от Националния съвет за тристранно сътрудничество. (2) Националният съвет за тристранно сътрудничество се състои от по двама представители на Министерския съвет, на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите. Министерският съвет определя своите представители, а

представителите на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите се определят от техните ръководства съгласно уставите им.

(3) Националният съвет за тристранно сътрудничество се ръководи от заместник министър-председател.

(4) (Нова - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Националният съвет за тристранно сътрудничество избира от лицата, представляващи по закон организациите на работниците и служителите и на работодателите на ротационен принцип по един заместник-председател на съвета за срок от една година.

(5) (Нова - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) При отсъствие на председателя на Националния съвет за тристранно сътрудничество заседанията се ръководят от посочен от него заместник- председател.

Отраслови, браншови, областни и общински съвети за тристранно сътрудничество

Чл. 36. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2010 г.) (1) Сътрудничеството и консултациите по чл. 3 по отрасли, браншове, области и общини се осъществяват от отраслови, браншови, областни и общински съвети за тристранно сътрудничество.

(2) Отрасловите, браншовите, областните и общинските съвети за тристранно сътрудничество се състоят от по двама представители на съответното министерство, друго ведомство, областна или общинска администрация, на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

(3) Представителите на министерствата, на другите ведомства и на областните и общинските администрации се определят от съответния министър, ръководител на друго ведомство, областен управител или кмет на община, а на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите - от техните ръководства съгласно уставите им.

(4) Председателите на отрасловите, браншовите, областните и общинските съвети за тристранно сътрудничество се определят от съответния министър, ръководител на друго ведомство, областен управител или кмет на община след консултации с представител-

ните организации на работниците и служителите и на работодателите в съответните съвети за тристранно сътрудничество.

Функции на съветите за тристранно сътрудничество

Чл. 3в. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 107 от 2020 г.) Националният съвет за тристранно сътрудничество обсъжда и дава мнения по законопроекти, проекти на подзаконовни нормативни актове и решения на Министерския съвет и по други въпроси по чл. 3.

(2) Мнение от Националният съвет за тристранно сътрудничество по ал. 1 могат да искат:

1. президентът на Републиката;
2. председателят на Народното събрание и председателите на постоянни комисии на Народното събрание;
3. министър-председателят.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2010 г.) Отрасловите, браншовите, областните и общинските съвети за тристранно сътрудничество обсъждат и дават мнение при уреждането на специфичните въпроси по чл. 3 за съответния отрасъл, бранш, област или община.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2010 г.) Мнение по ал. 3 се дава по искане на държавния орган, който урежда съответните въпроси, или по инициатива на отрасловите, браншовите, областните и общинските съвети за тристранно сътрудничество.

Заседания на съветите за тристранно сътрудничество

Чл. 3г. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) Съветите за тристранно сътрудничество се свикват на заседание от председателите им, които определят и дневния ред на заседанието.

(2) Съветите за тристранно сътрудничество се свикват на заседание и по искане на представителите на всяка от организациите на работниците и служителите или на работодателите, които предлагат и дневния ред на заседанието.

Организиране на дейността и приемане на решения на съветите за тристранно сътрудничество

Чл. 3д. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) Предсе-

дателите на съветите за тристранно сътрудничество ръководят техните заседания, организират и насочват дейността им в дух на сътрудничество, взаимни отстъпки и зачитане на интересите на всяка от страните.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Заседанията на съветите са редовни, когато присъстват представители и на трите участващи в тях страни.

(3) (Нова - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Заседанията са редовни и когато на тях не присъстват упълномощени представители на някои от участниците от страна на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, в случай че те са били уведомени.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Съветите приемат решенията си с общо съгласие.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Приетите решения от съветите за тристранно сътрудничество се предоставят на съответните органи, както следва:

1. решенията на Националния съвет за тристранно сътрудничество - на министър-председателя или на съответния министър или ръководител на друго ведомство;

2. решенията на отрасловите и браншовите съвети за тристранно сътрудничество - на съответния министър или ръководител на друго ведомство;

3. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2010 г.) решенията на областния и общинския съвет за тристранно сътрудничество - на областния управител и на кмета на общината или на председателя на общинския съвет, според компетентността за приемане на окончателен акт по обсъжданите въпроси.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 120 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2010 г.) Държавните, областните и общинските органи, на които са предоставени мнения на съвет за тристранно сътрудничество, са длъжни да ги обсъдят при приемането на решения в рамките на своята компетентност.

Уредба и финансиране дейността на съветите за тристранно сътрудничество

Чл. 3е. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) (1) Орга-

низацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество се уреждат с правилник, приет от Националния съвет за тристранно сътрудничество.

(2) Разходите по дейността на съветите за тристранно сътрудничество са за сметка на съответните държавни и общински органи, участващи в тях.

Сдружаване на работниците и служителите

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г.) (1) Работниците и служителите имат право, без предварително разрешение, свободно да образуват по свой избор синдикални организации, доброволно да встъпват и да излизат от тях, като се съобразяват само с техните устави.

(2) Синдикалните организации представляват и защитават интересите на работниците и служителите пред държавните органи и пред работодателите по въпросите на трудовите и осигурителните отношения и на жизненото равнище чрез колективно преговаряне, участие в тристранното сътрудничество, организиране на стачки и други действия съгласно закона.

Сдружаване на работодателите

Чл. 5. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г.) (1) Работодателите имат право, без предварително разрешение, свободно да образуват по свой избор организации, които да ги представляват и защитават, както и доброволно да встъпват и да излизат от тях, като се съобразяват само с техните устави.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Организацията на работодателите по предходната алинея представляват и защитават своите интереси чрез колективно преговаряне, участие в тристранното сътрудничество и чрез други действия съгласно закона.

Общо събрание на работниците и служителите

Чл. 6. (1) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Общото събрание се състои от всички работници и служители в предприятието.

(2) Когато организацията на труда или други причини не позволяват функционирането на общо събрание, по инициатива на работници и служители или на работодателя може да се създаде събрание на

пълномощниците. То се състои от представители на работниците и служителите, избрани за определен от общите събрания в структурните звена на предприятието срок. Нормата на представителство се определя от работниците и служителите и е еднаква за цялото предприятие.

(3) За свикването, дейността и правата на събранието на пълномощниците се прилагат правилата относно общото събрание на работниците и служителите.

Ред за работа на общото събрание (Загл. изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.)

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 2 от 1996 г.) (1) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Общото събрание на работниците и служителите само определя реда за своята работа.

(2) (Предишна ал. 1 - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Общото събрание (събранието на пълномощниците) в предприятието се свиква от работодателя, от ръководството на синдикална организация, както и по инициатива на една десета от работниците и служителите (пълномощниците) от предприятието.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Общото събрание (събранието на пълномощниците) е редовно, ако на него присъстват повече от половината от работниците и служителите (пълномощниците).

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г.) Общото събрание на работниците и служителите приема решенията си с обикновено мнозинство от присъстващите, доколкото в този кодекс, в друг закон или в устав не е предвидено друго.

Участие на работниците и служителите в управлението на предприятието

Чл. 7. (1) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г., предишен текст на чл. 7 - ДВ, бр. 25 от 2001 г., в сила от 31.03.2001 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., в сила от 01.07.2006 г.) Работниците и служителите участвуват чрез избрани от общото събрание на работниците и служителите представители в обсъждането и решаването на въпроси на управлението на предприятието само в предвидените от закона случаи.